

[Slovo a konstituce pojmu, pojmy a soudy]

81/022

810417–2

Příklad se zvoláním „Hoří!“ nám ukázal, že i jedno jediné slovo může znamenat, resp. se může odnášet k celé komplikované situaci, že může zároveň konstatovat (referovat) a zároveň být výzvou. V tom případě však ještě nefunguje plně jako slovo. Slovo se v plném smyslu stává slovem tam, kde se jeho význam konstituuje jakožto pojem. Předpokladem takové konstituce pojmu je co možno určité užití slova v řadě vět (výroků, výpovědí), které mají po „vnitřní“ stránce charakter soudů. Jinými slovy řečeno, pojem je konstituován nasouzením, a to nasouzením ne pouze jediným soudem, ale obvykle několika soudy nebo i celou řadou soudů. Jestliže několik (nebo celá řada) pojmů může být zaměřeno, soustředěno do jediného centra, do jednoho ohniska, stává se toto ohnisko potenciálním východiskem celé řady dalších možných soudů. Pojem je tedy na jedné straně nasouzen, tj. konstituován nasouzením, ale je zároveň východiskem celé řady nových soudů. Ve všech těchto již uskutečněných (a pojem konstituovaných) soudech, jakož i ve všech soudech, které s ním teprve budou pracovat, resp. které onoho pojmu mohou použít, je tento pojem čímsi pevným. Přesněji řečeno, má být čímsi pevným a fixovaným. Není-li, znamená to, že byl špatně nasouzen (konstituován) a že se s ním špatně pracuje (eventuelně že se pracuje promiscue s několika blízkými pojmy, aniž by byly řádně od sebe odlišeny).

Můžeme tedy zopakovat: slovo něco znamená prostřednictvím svého významu. Tento význam lze precizovat tím, že slovo zbavíme alespoň v určitých souvislostech jeho mnohoznačnosti a že jeho význam soustředíme a fixujeme v pojmu. Slovo se stává v plném smyslu slovem tam a teprve tam, kde se jeho význam soustřeďuje v pojem. Naše výroky a výpovědi jsou tím přesnější, čím lépe jsou jejich významy rekonstituovány v podobě pojmů. (Zvláštní pozornost je tu třeba věnovat slovům, která na první pohled nemají samostatný význam, resp. jejichž význam se nemůže, jak se zdá, soustředit v pojem. Takové jsou např. spojky, předložky, onomatopoeia, ale také třeba ona „token reflexive“ jako já, dnes, tam, za chvíli apod.) Zatímco význam slova se odnáší nejenom k předmětům, pojem má vždycky svůj předmět. Konstituce významu v pojem znamená tedy mimo jiné podstatný přesun zájmu na intencionální předmět, a tím na předmětnou intencionalitu slova, resp. pojmu. Protože pojem může být pouze nasouzen, tj. konstituován nasouzením, je nutno se věnovat v první řadě souzení a soudům, které mají nepochybnou genetickou i věcnou prioritu před pojmy. Pojem je produktem soudu, a to produktem, který se chová v jistém podstatném ohledu jako cosi neměnného. Cílem nasouzení je taková fixace pojmu, aby si pojem v dalším souzení zachovával přísnou identitu. Sled řady soudů (např. sylogismus nebo soustava sylogismů) má logickou platnost pouze za předpokladu naprosté identity v soudech užitých pojmů. Naproti tomu tam, kde identita pojmů není zachována, jde o myšlenkové, resp. logické nesprávnosti, lapsy (případně o vědomé klamy, např. sofistické „důkazy“ apod.).